

*mr Bojan Tubić, asistent
Pravnog fakulteta u Novom Sadu*

POSTUPAK PO TUŽBI ZA PONIŠTAJ AKATA ZAJEDNICA PRED SUDOM PRAVDE EVROPSKIH ZAJEDNICA I SUDOM PRVE INSTANCE

Sažetak: *Postupak za poništaj akata Zajednice mogu da pokrenu institucije Zajednice, države članice i fizička i pravna lica. Status subjekata nije isti, jer ovi tzv. privatni tužioci moraju da dokažu, u svakoj situaciji, da je pogođen njihov pravni interes. Oni mogu da pokrenu postupak protiv odluka koje se odnose na njih tj. ukoliko ih one direktno pogađaju. Prema članu 230 Ugovora o osnivanju EZ, tužba se može podneti protiv regulativa, direktiva i odluka, jer one imaju obavezujući karakter. Upravo iz ovog razloga, preporuke i mišljenja nisu podobni za sudsku kontrolu zakonitosti. Akti koji se osporavaju moraju biti oni važeći u pravnom sistemu Zajednice i moraju biti objavljeni u Službenom listu Evropskih zajednica. Upravo od dana objavljivanja počinje da teče rok od dva meseca za pokretanje postupka. U nekim slučajevima, ovaj rok počinje da teče od trenutka obaveštavanja neke osobe o postojanju akta koji se na nju odnosi. Ukoliko se pronađu povrede prava Zajednice pri donošenju akta, on se proglašava ništavim i nestaje iz pravnog sistema Zajednice. Na ovaj način se postiže kontrola akata i doprinosi uspostavljanju jednog logičkog pravnog poretka Zajednice.*

Ključne reči: *tužba za poništaj, Savet, Evropski parlament, Sud pravde evropskih zajednica, Sud prve instance, Ugovor o osnivanju Evropske zajednice, privatni tužilac*

Uvod

U svakom pravnom sistemu, pitanje sudova je od najveće važnosti. U sistemu Evropskih zajednica, pored nacionalnih sudova postoje Sud pravde Evropskih zajednica i Sud prve instance. Ovaj drugi je osnovan, kako bi se Sud pravde rasteretio, s obzirom na veliki broj slučajeva koje je rešavao. Stoga je bilo prirodno da mu se dodele određeni tipovi slučajeva, kao, na primer, oni vezani za pitanje konkurencije i službenika. Kasnije se njegova nadležnost proširila i na slučajeve direktnih tužbi koje podnose pojedinci, na osnovu članova 230, 232 i 288 Ugovora o osnivanju Evropske zajednice.

Jedna od nadležnosti ovih sudova je i ispitivanje zakonitosti akata koje donose druga tela ili institucije u sistemu Zajednica. Ovo se vrši u postupku koji se pokreće tužbom za poništaj nekog akta. Ova tužba za poništaj, koja se podnosi u cilju proglašenja da je neki akt nezakonit, propisana je u članovima 33 i 38 Ugovora o osnivanju Evropske zajednice za ugalj i čelik, članu 230 (pre je to bio član 173) Ugovora o osnivanju EZ i članu 146 Ugovora o osnivanju Evropske agencije za atomsku energiju. Ova kontrola je veoma važna s obzirom na široka legislativna ovlašćenja koja Ugovor o osnivanju daje političkim institucijama Evropske unije. U ovom radu razmotriće se osnovna pitanja vezana za uslove podnošenja ove tužbe, vremenske rokove, pravne posledice, a naročito pitanje subjektata koji mogu da pokrenu postupak za poništaj akata Zajednice.

Akti koji mogu biti predmet postupka za poništaj

Tužba se može podneti samo protiv akta koji postoji u pravnom sistemu Zajednice i tužilac mora precizno odrediti akt čiji poništaj traži. U članu 230 Ugovora o osnivanju EZ¹ se prvo navode vrste akata koje mogu da budu podobne za kontrolu. Tužilac mora precizno da naznači koji akt osporava, a ukoliko to ne uradi, tužba će biti proglašena nedopuštenom. Takođe, ona tužba koja je formalno upućena protiv nekog konkretnog akta, može biti upućena i protiv drugih akata koji su sa njim povezani na način da čine jednu celinu.² Takođe, tužba za poništaj nekog akta koji više nije na snazi ne mora da bude neosnovana. Ukoliko postoji takav interes i ukoliko tužilac podnese tužbu u predviđenim rokovima, ona će biti dopuštena. Ovo se može javiti u slučaju kada tužilac želi da spreči

---

¹ Duško Lopandić, *Osnivački ugovori Evropske unije*, Beograd, 2003, str. 170.

² *Joined Cases 25 and 26/65 Simet and Feram v. High Authority* (1967) ECR 33

ponavljanje navodnih nepravilnosti u budućim sličnim slučajevima.³ Ovo se može desiti i kada je osporavani akt već bio primenjen u vreme kada je tužba podneta.⁴

Postupci se mogu podneti protiv akata koje su zajednički doneli Evropski parlament i Savet, protiv akata Komisija, akata Saveta i Evropske centralne banke, osim preporuka i mišljenja. Akti Evropskog parlamenta mogu da budu podložni reviziji ukoliko je predviđeno da imaju pravno dejstvo prema trećim stranama.

Dok regulative, direktive i odluke imaju obavezujuće dejstvo i u principu su podobne za reviziju, preporuke i mišljenja nemaju obavezujuće dejstvo⁵ i nisu podobne za sudsku kontrolu. U praksi se javilo pitanje da li su podobne za kontrolu neke mere koje usvoje Savet ili Komisija i koje proizvode pravne posledice, ali nisu donete u formi nekog obavezujućeg akta. Ovo je raspravljano u slučaju *ERTA*, gde je Komisija tražila poništaj određenih zaključaka koje je doneo Savet povodom pregovaračke pozicije država članica u vezi sa raspravama o sporazumu o evropskim transportnim putevima. Sud je izjavio da tadašnji član 173 (a sada 230) podrazumeva da su akti koji su pogodni za reviziju Suda, sve one mere koje usvoje institucije, a kojima je dato obavezujuće dejstvo. Dalje je Sud naglasio da ne bi bilo u saglasnosti sa ciljem ovog člana, tj. da obezbedi da pravo bude u saglasnosti sa članom 220 Ugovora o osnivanju Evropske zajednice, ukoliko bi se ograničila dostupnost ovog postupka samo na one mere iz člana 249.⁶ Tužba za poništaj mora da bude dostupna u odnosu na sve mere koje donose institucije a kojima je namenjeno obavezujuće dejstvo, bez obzira na njihovu prirodu ili formu u kojoj su doneti.

U slučaju *Francuska protiv Komisije*, Komisija je povukla svoj predlog za donošenje direktive o penzionim fondovima, nakon neuspešnog pokušaja da povodom ovog pitanja dobije saglasnost u Savetu. Nekoliko dana kasnije ona je objavila u Službenom glasilu jedno obaveštenje o istom pitanju, a koje je bilo veoma slično povučenom predlogu. Kada je Francuska tražila poništenje ovog obaveštenja, Komisija je tvrdila da ono nema obavezujuću prirodu, već da predstavlja jedan interpretativni dokument koji sadrži samo posledice pravila koja su navedena u samom ugovoru. Sud je, međutim, stao na stanovište da je priroda ovog obaveštenja bila imperativna i da je njeno dejstvo bilo jače od pukog razjašnjenja primene odredaba ugovora. Na taj način, stvoren je akt koji je imao

---

³ Case 207/86 *Apesco v. Commission* (1988) ECR 2151

⁴ Case 53/85 *AKZO Chemie v. Commission* (1986) ECR 1965

⁵ Član 249 Ugovora o osnivanju evropske zajednice, op.cit.

⁶ Case 22/70 *Commission v. Council* (1971) ECR 263

sopstvene pravne posledice, a to ovlašćenje Komisija u konkretnom slučaju nije imala. Iz ovog razloga, Sud je poništio ovo obaveštenje.⁷

Privremena mera, koja omogućava nastanak konačne odluke u postupku koji se sastoji iz više delova, ne može da bude ispitivana u okviru člana 230 Ugovora o EZ.⁸

U slučaju „*Airport Transit Visas*“ tužilac je tražio poništaj zajedničkog akta koji je usvojio Savet, prema članu K.3(2) Ugovora o osnivanju Evropske unije iz Matrihta (sada je to član 31 Ugovora o EU). Sud je odbacio argument vlade Ujedinjenog Kraljevstva da nema naležnost da raspravlja po ovom pitanju, pošto je sporni akt usvojen van okvira Ugovora o osnivanju EZ. Sud je na osnovu člana 46 Ugovora o EU mogao da primeni član 47, koji jasno govori da mere kao što je sporna zajednička tužba nemaju za cilj da utiču na Ugovor o osnivanju EZ. Sud je stoga tvrdio da je njegov zadatak da obezbedi da akti koji, prema mišljenju Saveta, spadaju pod član K.3(2) Ugovora o osnivanju Evropske unije, ne utiču na ovlašćenja poverena Zjednici na osnovu Ugovora o osnivanju EZ.⁹ Ova odluka je bila odlučujuća u sprečavanju država članica da koriste Ugovor o EU kako bi izbegle postupke donošenja odluka, koji su navedeni u Ugovoru o osnivanju EZ, u oblastima koje spadaju u njegov delokrug.

Osnovi za poništaj akata Zajednice

Na osnovu članova 33 Ugovora o osnivanju Evropske zajednice za uglj i čelik, članu 230 (pre je to bio član 173) Ugovora o osnivanju EZ i članu 146 Ugovora o osnivanju Evropske agencije za atomsku energiju, akti neke od institucija Zajednice mogu biti poništeni iz sledećih razloga: nedostatka ovlašćenja, povrede osnovnih pravila postupka, kršenja ugovora ili nekog drugog pravnog pravila koje se odnosi na njihovu primenu ili zloupotrebe prava. Sudska kontrola se može odnositi samo na ispitivanje zakonitosti sporne mere a ne i na njegovu primenu.¹⁰ Prva tri osnova se mogu podvesti pod kršenje nekog višeg prava, jer prva dva čine deo ugovora ili opštih pravnih pravila. Sud pravde Evropskih zajednica i Sud prve instance mogu sami pokrenuti postupak pozivajući se na nedostatak nadležnosti i povrede osnovnih pravila postupka u pogledu usvajanja nekog akta. Ako prekršeno pravilo pred-

---

⁷ Case C-57/95 France v. Commission (1997) ECR I-1627

⁸ Case 60/81 IBM v. Commission (1981) ECR 2639

⁹ Case C-170/96 Commission v. Council (1998) ECR I-2763

¹⁰ Case C-84/94 United Kingdom v. Council (1996) ECR I-5755

stavlja stvar od javnog interesa, sudovi mogu imati čak i obavezu da istaknu odgovarajući osnov za poništaj, na sopstveni zahtev.¹¹ Tužbe u kojima se navodi kršenje ugovora ili nekih pravnih pravila koja se odnose na njihovu primenu, ili zloupotreba ovlašćenja, sudovi mogu razmatrati samo ukoliko ih pokrene tužilac.

Zajednica je ovlašćena da deluje samo u onim oblastima, koje su predviđene ugovorima. Svaki akt koji ona donese van te oblasti može da bude poništen. Ovo je takozvani „spoljni“ nedostatak nadležnosti. Ovde se javlja i pitanje podele nadležnosti u okviru donošenja odluka u samoj Zajednici. Takođe, može se desiti da se ovakav akt primenjuje na fizička i pravna lica u drugim oblastima, van teritorijalnog delokruga Ugovora.¹²

Osnovna procesna pravila obezbeđuju da su mere usvojene sa dužnom pažnjom, što može da utiče i na sadržinu same mere. Ukoliko je neko takvo pravilo prekršeno, tokom priprema ili usvajanja neke mere, to će predstavljati osnov za poništaj, samo ako sudovi Zajednica nađu da bi u odsustvu datih neregularnosti osporavana mera bila značajno drugačija, da neregularnost čini sudsku reviziju nemogućom, ili da zbog te neregularnosti koju sadrži, konkretan akt krši neko osnovno institucionalno pravilo. Ukoliko je neko proceduralno pravilo povređeno, ali to ne sprečava da ciljevi odredbe budu ostvareni, neće postojati značajan procesni nedostatak.¹³

U postupku donošenja odluka, neko telo ili institucija koja usvaja ili primenjuje neki akt je ponekad u obavezi da zatraži mišljenje nekog drugog tela. To su u slučaju zakonodavnih postupaka bili Savetodavni komitet i Savet prema Ugovoru o osnivanju Zajednice za ugaj i čelik i Evropski parlament, Ekonomsko-socijalni komitet i Komitet regiona, prema Ugovoru o osnivanju EZ. U slučaju primene akata, to su Savetodavni komitet o restriktivnim aktivnostima i monopolima i neki drugi komiteti. Ovaj uslov da se konsultuje neko drugo telo predstavlja jedno od osnovnih procesnih pravila, jer on može uticati na suštinu usvojene mere. Dovoljno je da mišljenje bude dostavljeno pre nego što akt bude usvojen. Institucija koja je tražila mišljenje ne mora da ostavi određeni period između prijema mišljenja i usvajanja akta, kako bi mogla bolje da razmotri mišljenje. U skladu sa tim, na primer, regulativa koja je usvojena samo nekoliko dana pošto je Evropski parlament dao svoje mišljenje, biće zakonito usvojena.¹⁴

Pre nego što neki akt bude usvojen, njegovi adresati ili zainteresovana treća strana moraju biti saslušani. Ova obaveza da ih saslušaju insti-

---

¹¹ Case C-166/95P *Commission v. Daffix* (1997) ECR I-983

¹² K. Lenaerts, D. Arts, *Procedural law of the European Union*, London, 1999, str. 186

¹³ Case 282/81 *Ragusa v. Commission* (1983) ECR 1245

¹⁴ Case 114/81 *Tunnel Refineries v. Council* (1982) ECR 3189

tucije koje donose neki akt, propisana je ili Ugovorom ili sekundarnim zakonodavstvom Zajednice, ili proističe iz opšteg pravnog principa da osoba čiji će interesi biti pogođeni odlukom koju donosi neki organ javne vlasti, mora imati mogućnost da iznese svoje mišljenje. Ova obaveza predstavlja jedan od osnovnih procesnih zahteva.

Iznošenje osnova, koje zahteva član 253 (bivši član 190) Ugovora o EZ, mora biti učinjeno na jasan i nedvosmislen način, kako bi zainteresovane osobe saznale razloge za donošenje neke mere. Na taj način se tim osobama omogućuje da brane svoja prava, a Sudu da vrši svoju nadzornu nadležnost.¹⁵ Konkretno rezonovanje mora biti kompatibilno sa sadržajem date mere. Neko minimalno, samo formalno iznošenje razloga nije dovoljno, jer ono ne obezbeđuje da zainteresovane strane i Sud efikasno proveravaju zakonitost nekog akta. Potrebno je izneti činjenice i pravna razmatranja, koja imaju odlučujuću važnost u postupku donošenja odluke.

Nepravilnosti koje se odnose na objavljivanje nekog akta ne predstavljaju provrede osnovnih pravila postupka, jer one ne pogađaju sam akt.

Neki akt može da bude poništen zbog zloupotrebe ovlašćenja, tj. u slučaju kada neka institucija koristi svoja ovlašćenja za neku drugu svrhu od one koja joj je poverena.¹⁶ U primeni ovog principa, Sud pravde je prošao put od subjektivnog do objektivnog principa. Ovaj prvi podrazumeva da nije uvek neophodno znati stvarne osnove kojima se rukovodila data institucija. Kada se rezultat osporenog akta razlikuje od ciljeva za koje je neko ovlašćenje povereno, to može pružiti dovoljan osnov za poništaj osporavanog akta, zbog zloupotrebe ovlašćenja. Ovo predstavlja objektivni pristup. Takođe, nezakonit izbor postupka donošenja odluke, kako bi se izbegli drugi postupci, koji bi redovno trebali da se primene, takođe predstavlja zloupotrebu ovlašćenja.¹⁷ Ovaj osnov za poništaj akata, sudovi Zajednica koriste veoma retko.¹⁸

Subjekti koji mogu da pokrenu postupak za poništaj

Ovu tužbu mogu da podnesu institucije Zajednice, države članice i fizička i pravna lica kako bi se zaštitili protiv nezakonitih obavezujućih akata neke od institucija, pod uslovom da se ispune posebni uslovi dopuš-

---

¹⁵ Case C-350/88 *Delacre and Others v. Commission* (1990) ECR I-395

¹⁶ Case 817/79 *Buyl v. Commission* (1982) ECR 245

¹⁷ Case 2/57 *Compagnie des Hauts Fourneaux de Chasse v. High Authority* (1957, 1958), ECR 199

¹⁸ K. Lasok, T. Millett, *Judicial Control in the EU: procedures and principles*, Richmond, 2004, str. 115.

tenosti. Države članice, Savet i Komisija se nekad nazivaju „privilegovani tužioci“ i pretpostavlja se da imaju pravni interes za ispitivanje zakonitosti svih akata Zajednice. Oni ne moraju da dokazuju pravni osnov za podnošenje tužbe za poništaj. Nakon Mastrihta, Evropski parlament i Evropska centralna banka, a nakon Amsterdama, Finansijski sud imaju mogućnost da pokrenu ove postupke kada je njihov cilj da zaštite ovlašćenja ovih institucija. Treću grupu subjekata čine fizička i pravna lica ili takozvani privatni tužioci. To su: pojedinci kompanije, udruženja i slični entiteti.

Pre izmena nastalih Ugovorom iz Mastrihta, član 230 nije sadržavao odrednicu vezano za Evropski parlament, tako da se nakon donošenja ovog ugovora pojavilo pitanje da li Parlament može da bude stranka u postupku. Sud je dozvoljavao da Parlament ima korist od odredaba koje se odnose na sve institucije. Zbog toga što nisu izmenjene odredbe ugovora, ovo pitanje je morao da reši Sud.

U slučaju „Stranka Zelenih“ protiv Evropskog parlamenta,¹⁹ tužilac, politička stranka, tražila je poništaj dve mere usvojene od strane Parlamenta o nadoknadi troškova koje su imale stranke koje su učestvovala na izborima 1984. godine. Ona je tvrdila da u svetlu člana 164 (sada 220) Ugovora o osnivanju EZ nadležnost Suda na osnovu člana 173 (sada 230) ne može biti ograničena na mere koje usvajaju Savet i Komisija. Parlament nije osporavao dopuštenost tužbe, prihvatajući da Sud može, kao zaštitnik prava, ispitivati zakonitost i onih mera koje nisu doneli Savet i Komisija. Sud se složio sa stranama u sporu da je tužba dopuštena i doneo je nekoliko veoma važnih odluka o prirodi sistema ustanovljenog Ugovorom i o važnosti sudskog ispitivanja akata. Naglasio je da je Zajednica zasnovana na vladavini prava i da države članice i institucije Zajednice ne mogu da izbegnu kontrolu da li su mere koje oni donose u skladu sa Ugovorom. Ovaj Ugovor, koji se još naziva i osnovnom ustavnim poveljom ustanovljava kompletan sistem pravnih lekova i postupaka stvorenih da omoguće Sudu pravde da ispituje zakonitost mera koje usvajaju institucije. Iako član 230 spominje samo akte Saveta i Komisije, cilj Ugovora o osnivanju EZ je bio da se omogući direktna tužba protiv bilo koje mere koja ima pravno dejstvo. Razlog zbog kojeg Evropski parlament nije izričito naveden u članu 173 je taj što mu u originalnom tekstu Ugovor nije davao nikakva ovlašćenja da donosi mere koje imaju pravno dejstvo prema trećim stranama.

Postavlja se i pitanje da li Parlament može da pokrene postupak za poništaj nekog akta kojeg donesu druge institucije, iako to nije navedeno

---

¹⁹ Case 294/83 *Les Verts v. European Parliament* (1986) ECR 1339

u članu 230. U jednom slučaju koji je Parlament pokrenuo protiv Saveta, tražen je, na osnovu člana 230 Ugovora o osnivanju EZ poništaj odluke Saveta koja navodi postupke za vršenje poverenih ovlašćenja Komisiji. Savet je podneo prigovor nedopuštenosti na osnovu kojeg je Sud odlučio da Evropski parlament nema mogućnost da podnese tužbu za poništaj. On je smatrao da ne postoji paralela između mogućnosti da se bude tuženi i tužilac u ovoj vrsti sporova.²⁰ Nije bilo neophodno da Parlamentu bude dato pravo da pokrene postupak na osnovu člana 230, kako bi obezbedio da njegova ovlašćenja budu zaštićena. U slučaju neke povrede osnovnih proceduralnih zahteva neko drugi bi mogao da pokrene postupak za poništaj. Sud je primetio da je po članu 155 (sada 211) Ugovora o osnivanju EZ, Komisija imala posebnu odgovornost za zaštitu ovlašćenja Parlamenta i za podnošenje postupaka u tu svrhu, kada se to pokaže neophodnim. Takođe, svaka povreda ovih njegovih ovlašćenja tokom postupka koja vodi ka usvajanju nekog akta može biti ispitivana pred nacionalnim sudovima i pitanje može da se pokrene pred Sudom pravde Evropskih zajednica u postupku po prethodnom pitanju, na osnovu člana 234.²¹

Parlament je, ipak i nakon ove presude nastavljao sa daljim pokušajima da sebi obezbedi pravo zaštite sopstvenih interesa pred Sudom. U još jednom slučaju, Parlament je tražio, na osnovu člana 146 Ugovora o osnivanju Evropske agencije za atomsku energiju („Euroatom“) i tada još uvek člana 173 Ugovora o EZ, poništaj regulative Saveta koja je usvojena na osnovu Ugovora o „Euroatomu“, nakon nesreće u nuklearnoj elektrani Černobilu 1986. godine. Oспорavana regulativa je bila zasnovana na jednoj odredbi Ugovora koja je davala ovlašćenje Savetu da donosi odluke kvalifikovanom većinom, nakon što konsultuje Parlament. Parlament je zahtevao od Komisije da promeni pravni osnov odredbi Ugovora o EEZ, koja zahteva pribegavanje postupku saradnje. Uvedena Jedinstvenim evropskim aktom, ova procedura bi dala Parlamentu značajnu ulogu u procesu donošenja odluka, ali je Komisija propustila da postupi u skladu sa zahtevom Parlamenta. Savet je ponovo istakao prigovor nedopuštenosti, tvrdeći da je već u sudskoj praksi ustanovljeno da Parlament nema ovlašćenje da pokrene postupak za poništaj akata Zajednice, ni na osnovu tadašnjeg člana 173 Ugovora o EEZ ni na osnovu tadašnjeg člana 146 Ugovora o „Euroatomu“. Parlament je, međutim, istakao da se u ovom slučaju ne može osloniti na Komisiju da brani njegova ovlašćenja, jer se ove dve institucije nisu složile oko pitanja tačnog pravnog osnova osporavane regulative. Takođe, dodao je da je mogućnost da postupak pokre-

---

²⁰ Case 302/87 Parliament v Council (1988) ECR 5615

²¹ A. Arnul, *The European Union and its Court of Justice*, Oxford, 2003, str. 36

nu privatni subjekti zbog toga što su povređena ovlašćenja Parlamenta, u potpunosti hipotetička.²²

Sud je primetio da je već ranije odlučeno da Parlament ne može pokrenuti ovu vrstu postupaka, ali je priznao i da alternativna sredstva za zaštitu Parlamenta mogu ponekad biti neefikasna. Parlament se ne može osloniti na hipotetičku mogućnost da će postupci biti pokrenuti pred nacionalnim sudovima, ili da će neka država članica ili privatni subjekt tražiti poništaj neke mere za koju Parlament smatra da krši njegova ovlašćenja. Iako je zadatak Komisije da obezbedi poštovanje tih ovlašćenja ne može se očekivati da će ona pokrenuti ove postupke za koje smatra da su neosnovani. Postojanje svih ovih postupaka nije Parlamentu obezbeđivalo potpunu garanciju njegovih ovlašćenja, koja predstavljaju jedan od elemenata institucionalnog balansa stvorenog Ugovorom o EZ. Institucije su obavezne da međusobno poštuju nadležnost onih drugih, a svaka povreda te obaveze je podobna za sudsku kontrolu. Pošto je Sud, prema Ugovoru, odgovoran za poštovanje prava, on mora da bude u mogućnosti da garantuje poštovanje institucionalne ravnoteže i ovlašćenja Parlamenta. Iako Sud ne može da uključi Parlament u one institucije koje imaju automatsko pravo da pokrenu postupak za poništaj, on ima dužnost da obezbedi da odredbe Ugovora koje regulišu odnos između institucija budu u potpunosti poštovane i da Parlament, kao i druge institucije poseduje efikasan pravni lek protiv pretnji svojim ovlašćenjima. Činjenica da osnivački Ugovori ne sadrže odredbe koje Parlamentu poveravaju ovu mogućnost predstavlja proceduralnu prazninu, ali to ne može da utiče na jednu od osnovnih potreba da se obezbedi poštovanje institucionalne ravnoteže, koja je stvorena Ugovorima. Sud je zaključio da Parlament ima pravo da pokrene postupak za poništaj nekog akta kojeg su doneli Savet ili Komisija, u slučajevima gde je svrha postupka da zaštiti njegova ovlašćenja. U drugom slučaju ovakav postupak bi bio podvrgnut istim uslovima kao i postupci koje pokreću Savet ili Komisija. Među ovlašćenjima Parlamenta nalazi se i pravo da učestvuje u potpunosti, u skladu sa Ugovorom, u zakonodavnom postupku koji vodi ka usvajanju akta Zajednice. Pošto je u ovom konkretnom slučaju Parlament tvrdio da mu to nije omogućeno, njegova ovlašćenja su bila u pitanju i tužba je, stoga, proglašena dopuštenom.

Iz ovoga se vidi da je posle dve godine od donošenja one prve presude, Sud bio primoran da prihvati da su njegovi razlozi za uskraćivanje prava Parlamentu da pokrene postupak za poništaj neubedljivi. Ne može se očekivati da će Komisija braniti interese Parlamenta kada se ove dve

---

²² Case C-70/88 Parliament v. Council (1990) ECR I-2041

institucije nalaze u sukobu. U još jednom slučaju između Parlamenta i Saveta, Sud je u svojoj presudi iz 1992. godine odbacio argument vlade Ujedinjenog Kraljevstva da pravo Parlamenta na podnošenje tužbe nastaje samo kada on nije u saglasnosti sa Komisijom.²³

Iako Sud nije izričito odbacio svoju odluku iz svog ranijeg slučaja, jasno je da ove dve odluke ne mogu da budu pomirene. Međutim, u oba slučaja Sud je stao na isto stanovište da član 230 (tadašnji član 173) ne dozvoljava Parlamentu da pokrene postupak za poništaj. U drugom slučaju, Sud je stvorio novo pravo na tužbu, koje je slično, ali odvojeno od prava drugih institucija da pokrenu postupak za poništaj, kako bi sačuvao institucionalnu ravnotežu koja je stvorena osnivačkim Ugovorima i omogućio joj da ispuni svoj zadatak obezbeđivanja poštovanja prava.

U Mastrihtu, države članice su izmenile tekst tadašnjeg člana 173 kako bi dale dejstvo odlukama Suda u slučajevima „Stranka zelenih“ i „Černobil“. Ipak, te odluke su posmatrane u stručnoj javnosti sa određenom dozom kritike. Posledica presude u slučaju „Stranka zelenih“ je u tome što je Sud pravde evropskih zajednica, na sopstvenu inicijativu izmenio smisao člana 173 tako što je uveo odrednicu Evropski parlament. Države članice nisu napravile ove izmene u vreme kada su menjale druge odredbe Ugovora, kako bi Parlamentu dali šira ovlašćenja, a samo one mogu da menjaju Ugovor. Ovo menjanje drugih odredaba u vezi sa Parlamentom se odnosi na donošenje Jedinstvenog evropskog akta, koji je uveo postupak saradnje, dajući Parlamentu šira ovlašćenja u postupku donošenja odluka u Zajednici. Nije poznato zbog čega nije došlo do izmene tadašnjeg člana 173. Možda su države članice želele da pitanje parnične legitimacije Parlamenta ostave Sudu da ga on reši. Takođe, one su u Mastrihtu odluku Suda unele u tekst Ugovora.

Cilj ove odluke Suda je da obezbedi da nijedna institucija koja ima ovlašćenja da donosi akte koji utiču na prava drugih subjekata, ne može da izbegne sudsku kontrolu. Rezultat toga je da se obezbeđuje sudski pravni lek, kada Parlament prekorači granice svojih ovlašćenja. Uskoro se pokazalo koliko je to neophodno, jer je Sud doneo presudu po tužbi koju je protiv Parlamenta podneo Savet, uz podršku vlada Nemačke, Francuske i Ujedinjenog Kraljevstva, za poništaj budžeta iz 1986. godine i akta predsednika Parlamenta, koji je proglasio njegovo konačno usvajanje.²⁴ Sud je, citirajući slučaj „Stranke zelenih“ prihvatio dopuštenost tužbe i podržao tvrdnju Saveta da je Parlament prekršio budžetsku proceduru iz Ugovora, pokušavajući da jednostrano poveća određene kategorije po-

---

²³ Case C-295/90 Parliament v Commission (1992) ECR I-4193

²⁴ Case 34/86 Council v. Parliament (1986) ECR 2155

trošnje. Sud je još jednom pokušao da obezbedi da institucije deluju u granicama svojih ovlašćenja, što je jedan od osnovnih elemenata vladavine prava.

Učešće privatnih subjekata u postupku za poništaj akata Zajednice

Ugovor o osnivanju EZ dozvoljava privatnim subjektima samo da osporavaju akte koji predstavljaju, po svojoj suštini, ako ne po formi, odluke koje su ili upućene njima ili su direktno vezane za njih. Ugovor ne daje ovim tužiocima izričito pravo da osporavaju regulative ili direktive. Sud je zauzeo veoma restriktivan stav po pitanju učešća privatnih subjekata u ovim postupcima. Za njih je veoma teško da osporavaju neki akt koji nije njima upućen. Posebno su problematični kriterijumi za utvrđivanje postojanja odluke i ličnog interesa privatnog subjekta. Sudska praksa po ovim pitanjima nije u skladu sa nastojanjima da Sud proširi što više svoju nadležnost. Jedan od razloga je verovatno i nastojanje da se izbegne preveliki broj slučajeva koji bi se mogli pojaviti pred Sudom.

U praksi, kada se osporavana mera obeleži kao regulativa, tužilac mora prvo da dokaže da je ona po svojoj prirodi i suštini odluka. Sud prihvata da naziv nekog akta nije odlučujući i da kada se traži poništaj samo nekih odredaba akta, uzima se u obzir karakter tih odredaba, a ne akta u celini.²⁵ Ipak, akt koji se primenjuje na neku grupu, Sud smatra regulativom, čak iako je u praksi moguće utvrditi broj ili čak identitet onih koji su njome pogođeni.²⁶

Sud je stao na stanovište da mera koja je od ličnog interesa za osobe na koje se primenjuje mora da utiče na njihov pravni status zbog činjenične situacije koja ih razlikuje od drugih osoba i izdvaja kao osobe na koje se ta mera odnosi.²⁷ Kada tužilac može da dokaže da je pogođen osporavano merom je propadnik neke zatvorene grupe, u vreme kada je mera usvojena, on uopšteno gledano može da dokaže pojedinačni interes.²⁸ Međutim, kada je grupa osoba, pogođena nekom merom, otvorenog tipa, mnogo je teže to dokazati.²⁹

Sud je, svestan strogosti svoje sudske prakse, počeo da pokazuje veću spremnost da dozvoli da postupak za poništaj pokrenu privatni tužioc, koji imaju pravo da budu saslušani tokom administrativnog postupka koji

---

²⁵ Joined Cases 16 and 17/62 *Producteurs de Fruits v Council* (1962) ECR 471

²⁶ Joined Cases 789 and 790/79 *Calpak v. Commission* (1980) ECR 1949

²⁷ Case 26/86 *Deutz und Geldermann v. Council* (1987) ECR 941

²⁸ Joined Cases 41 to 44/70 *International Fruit Company v Commission* (1971) ECR 411

²⁹ Case 97/85 *Deutsche Lebensmittelwerke v Commission* (1987) ECR 2265

se završava usvajanjem akta Zajednice. Takvi postupci se javljaju naročito u oblastima konkurencije, dampainga i državne pomoći. Pitanje dampainga se javlja kada se neki proizvod uvozi u Zajednicu iz države nečlanice, po ceni koja je niža od njene redovne vrednosti u toj zemlji i kao rezultat toga nastaje šteta industriji Zajednice. Takvi proizvodi mogu biti podvrgnuti anti dampaing merama, koje mogu biti propisane samo regulativama, koje se primenjuju na sve zainteresovane trgovce. Bilo bi neprihvatljivo da trgovci ne mogu da osporavaju takve mere.

Neizbežno je da nešto liberalniji pristup Suda u ovim slučajevima utiče na stav Suda i po drugim pitanjima. Međutim, postoje posebne okolnosti koje utiču na ovaj liberalni stav. Na primer, u slučaju *Piraiki-Patraiki* protiv Komisije tužioci su tražili poništaj odluke Komisije kojom se dozvoljava Francuskoj da ograniči uvoz pamuča iz Grčke tokom određenog perioda.³⁰ Sud je smatrao da osporavana odluka pogađa lični interes onih tužilaca, koji su, pre njenog usvajanja, zaključili ugovore, koji treba da se izvrše dok je ova odluka na snazi, ukoliko je izvršenje tih ugovora u celini ili delimično sprečeno usvajanjem date odluke. Sud je presudio da je Komisija mogla da utvrdi postojanje ugovora koji bi trebali da budu izvršeni tokom perioda primene osporavane odluke. Ugovorne strane su preuzele određene obaveze i bile su lično zainteresovane, kao članovi ograničene grupe trgovaca, koju je Komisija identifikovala ili može da identifikuje i zbog tih ugovora su bili pogođeni konkretnom odlukom. Međutim, Sud je istakao da je član 130 Sporazuma o pristupanju Grčke zahtevao od Komisije da uzme u obzir koje će efekte na takve trgovce imati mere koje je ona predlagala.

Uticaj odluke „Stranka zelenih“ na fizička i pravna lica takođe nije jasan. Tužilac je tražio poništaj dve mere koje je usvojio Evropski parlament 1982. i 1983. godine, koje se tiču povraćaja sredstava za izbore koji su dodeljeni političkim strankama, koje su učestvovala na evropskim izborima 1984. godine. Osporavane mere su pogađale sve stranke koje su učestvovala na tim izborima, bez obzira da li su one već bile predstavljene u Parlamentu. Međutim, one stranke koje su već bile u Parlamentu učestvovala su u postupku koji je doveo do usvajanja osporavanih mera. Tužilac, koji nije bio predstavljen u Parlamentu u vreme usvajanja tih mera ali koji je nameravao da osporava izbore iz 1984. godine, naveo je da su mere diskriminatorne u korist stranaka koje su već bile u Parlamentu. On je tražio poništaj tih mera u skladu sa tadašnjim članom 173. Tužilac je morao da dokaže da mere koje je usvojio Evropski parlament mogu biti osporavane na osnovu ovog člana i da je

---

³⁰ Case 11/82 *Piraiki-Patraiki v. Commission* (1985) ECR 207

on lično pogođen tim merama. Ovo je bilo veoma teško jer stranke koje nisu bile već u Parlamentu a koje su mogle biti pogođene merama nisu mogle biti identifikovane, tj. grupa kojoj je tužilac pripadao je bila otvorena. Već smo ranije videli da je Sud utvrdio da su mere pogodne za reviziju, a povodom pravnog interesa za njihovo osporavanje je istakao da se glavna od njih tiče usmeravanja javnih fondova u svrhu pripreme izbora i pošto se navodi da su oni bili usmereni nejednako ne može se smatrati da su samo stranke koje su bile predstavljene u Parlamentu i koje su stoga određive na dan usvajanja osporavanih mera, pogođene tim merama. Sud je zaključio da je tužilac, udruženje koje je postojalo u vreme kada je odluka iz 1982. godine doneta i koje je bilo u mogućnosti da predloži kandidate za izbore 1984. godine, lično pogođeno spornim merama.³¹

Prekid sa ranijom sudskom praksom povodom pojedinačnog interesa napravljen je u slučaju Kodorniu protiv Saveta, koji se ticao važnosti regulative o opisu i prezentaciji penušavih vina. Sud je prihvatio da privatni tužioci mogu da traže preispitivanje regulativa, ukoliko uspeju da dokažu postojanje ličnog interesa. On je doneo odluku da taj interes postoji, jer je data regulativa sprečavala tužioca da koristi termin koji je on registrovao kao robnu marku 1924. godine i koju je tradicionalno koristio i pre i posle tog datuma. To je bilo dovoljno da razlikuje tužioca od svih drugih trgovaca pogođenih datom regulativom.³² Odluka u ovom slučaju je bila poslednja važna odluka po ovom pitanju pre nego što je nadležnost u ovim slučajevima prenetna na Sud prve instance. Ona je bila predmet debate u samom Sudu a bilo je potrebno dosta vremena kako bi se donela odluka. Ipak, potvrđujući da privatni tužilac može da osporava pravu regulativu i ublažavajući uslov postojanja ličnog interesa, ova presuda predstavlja dokaz želje Suda da dozvoli fizičkim i pravnim licima da podnesu tužbu za poništaj. Sud prve instance, pak, nije u potpunosti nastavio sa ovom praksom. U jednom broju slučajeva, tužbe za poništaj koje su podneli privatni tužioci, Sud prve instance je odbacio kao nedopuštene na osnovu uobičajenog tumačenja prava na pokretanje postupka. U slučaju Buralu i drugi protiv Saveta, Sud pravde je podržao ovu restriktivnu praksu Suda prve instance. Naime, ovde je on podržao jednu njegovu naredbu kojom je proglašena nedopuštenom jedna tužba za poništaj regulative koja je ograničavala premeštanje otpada u okviru Zajednice. Tužioci su bili uključeni u prevoz otpada od Nemačke do Francuske. Iako je sporna regulativa imala posebno opasne

---

³¹ Case 294/83 *Les Verts v. European Parliament* (1986) ECR 1339

³² Case C-309/80 *Codorniu v Council* (1994) ECR I-1853

posledice za njihov posao, Sud je zaključio da su tužioci njome pogođeni samo kao izvršioci u poslu prevoza otpada između država članica, kao i bilo koji drugi izvršioci u ovom poslu. Tako da je, prema mišljenju Suda, Sud prve instance bio u pravu kada je zaključio da oni u ovom slučaju nisu bili direktno pogođeni direktivom.³³ Takođe, u slučaju Grinpis i drugi protiv Komisije, tužioci, tri udruženja za zaštitu životne sredine i određen broj pojedinaca, tražili su poništaj odluke Komisije koja je Španiji dodeljivala finansijsku pomoć za izgradnju dve električne centrale na Kanarskim ostrvima. Tužioci su posebno zatražili od Suda prve instance da zauzme liberalan pristup po pitanju dopuštenosti i da prihvate da pravo na pokretanje postupka može da proističe ne samo iz čisto ekonomskih interesa, nego i iz brige za zaštitu životne sredine. Tužioci su tvrdili da su u svakoj državi članici organizacije koje su osnovane za zaštitu životne sredine, koje zastupaju interese svojih članova, ili koje ispunjavaju određene formalnosti, ovlašćene da ispituju administrativne odluke koje navodno krše pravila o zaštiti životne sredine. Sud prve instance je odbio da prihvati da se pravo na pokretanje postupka tužiocima daje pozivanjem na kriterijume koji se ne nalaze već u sudskoj praksi.³⁴ On je doneo odluku da su tužioci pojedinci bili pogođeni osporavanom merom na isti način kao i svi koji žive, rade ili posećuju konkretnu oblast i da se zbog toga ne mogu smatrati lično zainteresovanim. Isto se odnosi i na tužioce udruženja, pošto oni nisu uspeli da ustanove neki svoj sopstveni interes različit od svojih članova, čija pozicija se ne razlikuje od tužilaca pojedinaca. Sud pravde Evropskih zajednica je odbio žalbu po ovom pitanju i istakao je da je pristup Suda prve instance u saglasnosti sa utvrđenom sudskom praksom.³⁵

Na osnovu do sada iznetog možemo zaključiti da privatni tužioci, u principu, mogu da osporavaju regulative. Takođe, čini se da je prihvaćeno da privatni tužilac može da traži ispitivanje direktive, zbog toga što predstavlja prikrivenu odluku ili zbog toga što je od neposrednog i ličnog interesa za tužioca. Međutim, ove mogućnosti su dostupne samo u izuzetnim okolnostima.

Svako moderno društvo, kao što je Evropska zajednica treba da bude zasnovana na vladavini prava i stoga mora da poseduje mehanizam sudske kontrole aktivnosti svojih zakonodavnih i izvršnih tela. Efikasnost takvog mehanizma zavisi u velikom stepenu od toga da li mogu koristiti i privatni subjekti.

---

³³ Case C- 209/94 P Buralux and Others v Council (1996) ECR I-615

³⁴ Case T-585/93 Greenpeace and Others v. Commission (1995) ECR II-2205

³⁵ Case C-321/95 P (1998) ECR I-1651

Vremenski rokovi za pokretanje postupka

Prema članu 230 Ugovora o EZ, postupak za poništaj može da se pokrene u roku od dva meseca od objavljivanja nekog akta, ili od obaveštavanja tužioca, ili od dana kada mu je konkretan akt postao poznat. On je unekoliko ublažen u Pravilima postupka Sudova zajednica. Članovi 80 i 81 i Aneks 2 Pravila postupka Suda Evropskih zajednica i članovi 101 i 102 Pravila postupka Suda prve instance razjašnjavaju koji je to trenutak od kojeg vremenski rok počinje da teče i dozvoljava dodatno vreme u slučaju udaljenosti između Luksemburga i tužiočevog prebivališta ili registrovane kancelarije. Prema članu 33 Ugovora o osnivanju Evropske zajednice za uglj i čelik, postupak za poništaj se može pokrenuti u roku od jednog meseca od obaveštavanja ili objavljivanja, neke odluke ili preporuke.

Na osnovu stava 2 člana 254 (pre je to bio član 191) Ugovora o osnivanju EZ, regulative i direktive koje se odnose na sve države članice moraju biti objavljene u Službenom listu Evropskih zajednica. Ovo se primenjuje i na regulative, direktive i odluke usvojene u skladu sa članom 251 Ugovora o EZ. Vremenski rok za pokretanje postupka protiv takvih akata počinje da teče po proteku 15 dana od dana njegovog objavljivanja u Službenom listu. Ovo pravilo važi bez obzira na činjenicu kada je tužilac saznao za sadržaj konkretnog akta na neki drugi način. Takođe, ovo pravilo se primenjuje i na akte za koje nije potrebno objavljivanje da bi stupili na snagu, u slučajevima kada postoji ustaljena praksa njihovog objavljivanja.³⁶ U takvim okolnostima i kada tužilac nije obavešten o aktu, vremenski period za pokretanje postupka počinje da teče od dana objavljivanja, bez obzira da li je tužilac, na neki drugi način, saznao za postojanje i sadržaj konkretnog akta.

Na osnovu stava 3 člana 254 Ugovora o EZ, sve druge direktive i odluke proizvode dejstvo kada se adresati obaveste o njihovom postojanju. Rok za otpočinjanje postupka protiv takvog akta počinje da teče od dana kada zainteresovana osoba primi obaveštenje, a neko odlaganje u obaveštavanju se ne može pripisati toj osobi. Pravilno obaveštavanje o nekom aktu podrazumeva da se neko lice dovede u poziciju da sazna sadržinu akta i osnove na kojima je akt donet. Dostavljanje poštom, uz potvrdu prdstavlja pravilan način pošto on omogućava Sudu da sa sigurnošću utvrdi kada je rok počeo da teče. U takvim slučajevima, samo neke nepredviđene okolno-

---

³⁶ Case C-122/95 Germany v. Council (1998) ECR I-973 U ovom slučaju je Sud pravde stao na stanovište da postoji ustaljena praksa da se objavljuju odluke Saveta, koje sadrže zaključivanje međunarodnih ugovora koji su obavezujući za Evropsku zajednicu.

sti, kao što su viša sila ili neke druge opravdane okolnosti, koje su zaista sprečile tužioca da sazna za postojanje nekog akta, mogu da opravdaju prekoračenje rokova za pokretanje postupka.³⁷ Ovde se javlja pitanje tereta dokazivanja, koje je tada na strani tužioca, da dokaže postojanje konkretnih okolnosti. Iz razloga očuvanja pravne sigurnosti, ovi izuzeci se restriktivno tumače. Lice kome je akt namenjen ne može da spreči početak računanja rokova tako što odbija da prihvati pravilno dostavljeni akt. Objavljivanje u Službenom listu nekog akta, koji stiče pravno dejstvo po dostavljanju adresatu, nema dejstvo na početak računanja rokova.

Period za pokretanje postupka, u slučaju zainteresovanih trećih strana koje traže poništaj nekog akta koji je adresovan na neku drugu osobu, počinje dana kada je ta osoba saznala za postojanje, detaljan sadržaj i razloge za donošenje date mere, na način koji joj omogućava da podnese tužbu. Ukoliko je akt objavljen u Službenom listu, ili u nekoj zvaničnoj publikaciji neke države članice, ili ukoliko je za njega saznala zainteresovana treća strana, to predstavlja dovoljno obaveštenje, koje ima za posledicu početak računanja rokova. Međutim, dopuštenost tužbe za poništaj koju podnosi zainteresovana treća strana protiv akta upućenog nekoj drugoj osobi, ne zavisi od činjenice objavljivanja ili obaveštavanja. Tužba koja je podneta pre dostavljanja ili objavljivanja akta biće dopuštena. Treća strana koja je dobila detaljne informacije o sadržaju akta, pre nego što je osoba kojoj je taj akt namenjen o tome obaveštena, mora pokrenuti postupak u roku od dva meseca od trenutka kada je dobila te informacije.

Posledice tužbe za poništaj akta

Ukoliko je tužba osnovana, Sud pravde Evropskih zajednica i Sud prve instance će proglasiti osporavani akt ništavim.³⁸ Ukoliko tužba nije osnovana, ona će biti odbijena. Poništaj nekog akta podrazumeva da on nestaje iz pravnog poretka Zajednice i to od dana kada je stupio na snagu, tako da se strane u postupku vraćaju na poziciju gde su bile pre njegovog stupanja na snagu – *restitutio in integrum*.³⁹

Retroaktivno dejstvo odluke o ništavosti akta može se izmeniti u skladu sa stavom 2 člana 231 Ugovora o EZ, u svetlu cilja tužbe ili na osnovu pravne sigurnosti. Ovaj član govori da će Sud, ako to smatra po-

---

³⁷ Joined Cases 220 and 221/78 ALA and ALFER v. Commission (1979) ECR 1693 at 1698

³⁸ Čl. 231, stav 1 Ugovora o EZ, Član 147 Ugovora o EUROATOM,

³⁹ Case 22/70 Commission v. Council (1971) ECR 263

trebnim, odrediti koja dejstva regulative koja je proglašena ništavom, ostaju na snazi.⁴⁰ Cilj ove odredbe je da se izbegne eventualna opasnost po pravnu sigurnost koja može da nastane zbog brisanja iz pravnog poretku osporene regulative. U sudskoj praksi se ovo ovlašćenje Suda odnosilo i na druge vrste akata: direktive,⁴¹ odluke,⁴² akt kojim predsednik Evropskog parlamenta proglašava da je budžet usvojen⁴³ i drugi. Sud pravde i Sud prve instance mogu da na taj način sačuvaju neka dejstva poništenog akta ili da čak donesu odluku da takav akt ostaje na snazi sve dok nadležna institucija ne preduzme neophodne mere kako bi dala pravno dejstvo presudi koja poništava određeni akt. Sudovi mogu da proglase deo osporavanog akta ništavim, tako što će poništiti samo neke njegove odredbe, ili će ograničiti ništavost po nekim materijalnim ili personalnim kriterijumima. Takođe, tužilac može da traži delimičan poništaj nekog akta. Ukoliko je to slučaj a sudovi smatraju da je moguće poništiti samo akt u celini, on ne može presuditi preko tužbenog zahteva, već mora proglasiti tužbu nedopuštenu.⁴⁴ Ne može doći do delimičnog poništaja akta, ukoliko se osporavani deo ne može odvojiti od drugih odredaba. Takođe, ovo je nemoguće, kada bi usled delimične ništavosti, sadržina preostalog dela akta izgubila svoje originalno dejstvo.⁴⁵

Presuda kojom je proglašena ništavost nekog akta deluje *erga omnes* i zbog toga, tužba za poništaj neke mere koja je već proglašena ništavom nema svrhu. Ovo je zbog toga što poništeni akt ne može više da ugrozi neka prava i interese budućih tužilaca. U skladu sa stavom 1 člana 233 Ugovora o osnivanju EZ, institucija čiji je akt proglašen ništavim mora da preduzme neophodne mere kako bi postupila u skladu sa presudom. Sud pravde i Sud prve instance nemaju ovlašćenja da propišu koje mere treba da se preduzmu. One su određene samom sadržinom presude i razlozima na osnovu kojih je ona doneta. Institucija ne mora samo da zameni poništeni akt nekim novim koji ne sadrži utvrđene nedostatke, nego mora i da promeni odredbe koje sadrže takve nedostatke iz svih drugih svojih mera. Ona ima jedan razuman rok u kojem treba da izvrši presudu. Šta se podrazumeva pod razumnim rokom zavisi od prirode mera koje treba preduzeti da bi se presuda izvršila. Ukoliko postoje neke posebne teškoće, institucija može da usvoji neku meru koja samo delimično ispravlja štetu koju je pretrpeo tužilac, kao posledicu utvrđenog nezakonitog ponašanja.

⁴⁰ Član 231, stav 2 Ugovora o EZ

⁴¹ Case 295/90 European Parliament v. Council (1992) ECR I-4193

⁴² Case 92/78 Simmenthal v. Commission (1979) ECR 777

⁴³ Case 34/86 Council v. European Parliament (1986) ECR 2155

⁴⁴ Case 37/71 Jamet v. Commission (1972) ECR 483

⁴⁵ Case 34/86 Council v. European Parliament (1986) ECR 2155

Zaključak

Tužbu za poništaj akata Zajednice mogu da podnesu institucije Zajednice, države članice i fizička i pravna lica kako bi se zaštitili protiv nezakonitih obavezujućih akata neke od institucija, pod uslovom da se ispune posebni uslovi dopuštenosti.

U drugom stavu člana 230 Ugovora o osnivanju EZ, navedeni su osnovi pod kojima se može tražiti poništaj nekog akta Zajednice, ali ih Sud ne primenjuje preterano formalistički. Međutim, skoro svako dokazano kršenje komunitarnog prava, osim onih zaista značajnih, može poslužiti kao dokaz nelegalnosti nekog akta i može dovesti do njegovog ukidanja. Ovo je posledica činjenice da se veoma široki osnovi mogu podvesti pod ovaj termin, tako da oni obuhvataju skoro sve zamislive slučajeve nezakonitosti akata. Treći osnov, tj. povreda ovog ugovora ili nekog pravnog pravila koje se odnosi na njegovu primenu, je veoma širok i može u sebi da sadži ostala tri osnova. Pozivanjem na njega, Sud može poništiti mere koje nisu u saglasnosti sa opštim pravnim principima, kao što su pravna sigurnost, nediskriminacija, ili proporcionalnost.

Sud pravde Evropskih zajednica i Sud prve instance, imaju nadležnost da ispituju legalnost akata Zajednice, u svetlu njihovog odnosa sa višim (pisanim i nepisanim) pravom Zajednice. Ukoliko se utvrdi kršenje tog višeg prava, rezultat postupka će biti poništaj osporavanog akta. Sudovi Zajednica su imali bogatu praksu povodom tužbi za poništaj akata Zajednica. Iz ovoga se vidi da se radi o jednom značajnom pitanju koje se neprestano javlja povodom različitih mera koje se usvajaju u okviru evropskih zajednica.

*Bojan Tubic, LL. M., Assistant
Novi Sad Faculty of Law*

Procedure for annulment of the Community acts before the Court of Justice of the European Communities and the Court of First Instance

Abstract

The action for annulment enables Community institutions, Member States and natural and legal persons to protect themselves against unlawful binding acts of Community institutions. In this procedure the European court of Justice and the Court of First Instance review the contested act in the light of superior Community law. The contested act must be existing one and the following acts are suitable for revision: regulations, directives and decisions. Recommendations and opinions do not have binding effect and they are not subject to judicial review. Natural and legal persons have the right to institute proceedings against a decision addressed to them, or against a decision which, although addressed to another person is of direct and individual concern to the former. This procedure can be instituted in the time period of two months after the publication of the contested measure in the Official Journal of the European Communities. In some cases that period starts from the time of notification of the person concerned. If the action is well founded, the European courts will declare the contested act void. The annulment of an act causes it disappear from the legal system of the Community. The practice of European courts shows that the question of legality of Community acts is very important one and it contributes to enforcement of the Community legal order.